

TEMESI FERENC

Ártótisztek (csomag érték nélkül)

„A politikai rendőrség nagyon fontos dolog. Ezzel kapcsolatban olyan kifogás van – szerintem teljesen jogosan –, hogy a politikai rendőrségnek állandóan nekünk kell szólni, hogy valakit itt vagy ott le kell tartóztatni. Az a rendőrség a normális, amely mindenkit le akar tartóztatni. Ez egy hivatásérzés és tudat.” (Kádár János)

„És amilyen mértékkel mértek, olyannal mérnek nektek is.” (Máté 7:2)

1. rész

Megjelent Bálint László volt kémelhárító könyve az államvédelmi és állambiztonsági tisztekről Szegeden és Csongrád megyében (1944–1990), *A kommunista párt öklei* címmel (Kárpátia Stúdió, 2014). Alapmű ebben a témában, lévén első.

Ő maga írja: „akik fontosnak ítélték, mind benne vannak, de a kötet nem tartalmazhatja a teljes állományt, ugyanis teljes lista talán sosem létezett”. Azon kívül az oroszok (akik tanácsadóként, kiképzőként stb. benne voltak a cégben) elvitték magukkal, ami nekik fontos volt. Mondta az utolsó kormányfő a rendszerváltáskor. Mások szerint a le nem darált anyag most is megvan. Így is, úgy is, én csak a maradék maradékából dolgozom, írtam az *Apámban* is.

Mivel Bálint László igazán ismerhette őket, az ő könyvéből idézek, gyakorta szó szerint. Fontos a pontosság, mert ezek a tartótisztek úgy bántak apámmal, ahogy rendes regényíró nem teszi a figuráival. De ők bántak (el) a besúgóikkal is, akik még mindig a névtelenségben lapulnak. Csak annak a néhány nem-embernek az élete izgat, akik apám életét tették tönkre. Honnan jöttek? Kik ezek?

A főkolompók a kommunista vezető politikusok a voltak, ők hozták létre az államvédelmi, majd állambiztonsági szolgálatokat, ezeknek a hivatásos tiszteknek a működtetésével. A pártállami elit élvezhette a 4 K-t, a K-vonalas, vagyis közvetlen telefont (amikor normál készüléke az emberek 10%-ának se volt), a külföldi utakat, a Kútvolgyi elitkórházat és a Kerepesi temetőt (nagyon kivételezetteknek a munkásmozgalmi pantheont). A kitarótisztek voltak vagy

húszezren a rendszerátváltás előtt. Csak utánuk következhetnek a besúgók, a téglák, vagyis a „hálózati személyek”, akikkel behatóan foglalkoztam az *Apám* című regényemben. Ők voltak a „tömeghálózat” a totális elhárítás időszakában. A szerző valóban kémelhárító volt, amelyre minden országnak szüksége van, de hogy patyolattiszta lenne a keze, azt nem tudhatom, csak remélem. Senkiről se mondható el, hogy tiszta, aki benne volt a gépezetben. Sokszor arról se, aki nem.

A nevek nem számítanak, a születési nevek sem. Minden név álnév, tartom én, a tarthatatlan. Ráadásul mit kezdhetünk olyan nevekkal, amelyeket becsületes százezrek viselnek? És a többi se olyan ritka. Az emberek utáni kémkedésre kémkedés a válasz. Apám élete nyitott könyv volt előttük. Az övék most nyílt ki előttem. Csak résnyire. De ennyi elég is.

Most ezek a tartótisztek, az igazi ártányok jönnek, Apa. A téglagyári művezetők, a majré mérnökei. Ők voltak az örökös sakkban tartók, sarokban tartók. Akik egymást is. Kik közül csak párat ismerhettél, például azt a D. Imrét, aki kiszemelt beszerzésre, de hogy ennek ellenálltál, „különösen veszélyes elemet” gyúrt belőled. De a legtöbbjükéről nem is tudhattál, hát nem is tudtál. Fedésben voltak. Bemutatom őket – neked, Apám. Jelentek tizenhat tartótisztről.

(Ma, augusztus 23-án, a barna és vörös korlátlan parancsuralom áldozatainak emléknapiján, a nácik és internácik násznapján elszállt a délelőtti munkám, két oldalam, amelyben megpróbáltam összefoglalni az elvtelen bűntársak tetteinek származási, lélektani mozgatórugóit. Nem szenvedek olyan mértékű üldözési mániában, mint ők. Akik tudták, hogy őket is figyelik. Paranoiaföldön nem csak az írók hiszik azt, hogy körülöttük forog a világ. Elszállt, hát elszállt. Kedvenc könyvük különben Marx A tőke és a Lenin összes mellett Teraszov-Rogyionov Csokoládé című szocialista-realista fejlődésregénye volt, amelyben egy Cseka titoktiszta látványperben örömmel vállalja a bűnös szerepét, mert megérti, hogy kivégzése – mint élete – a párt érdekeit szolgálja. A szerző elvakult elvszerűséggel átélhette hőségének érzeményeit, amikor vele is végeztek a harmincas években a szovjet ártótisztek.

Ami fontos: egy technológiával mindig előtte jártak a megfigyelteknek – lehallgatókészülék, adóvevő, álcázott filmfelvevő és fényképezőgépek stb. stb. Mánikusan keltettek félelmet, és mániákusan féltek. Nem igaz, hogy a néptől. Egymástól. Kisparaszt, cipész-

A szerző írásának következő, egyben befejező részét a márciusi lapszámunkban közöljük

inas, kispolgár, kubikos, tetőfedő, hentes, kiskereskedő, orvos, bölcsészdoktor, jogász, vagy rabbiképzőt végzett, művelt és műveletlen egyaránt volt köztük. A pártállami kiváltságosok, a „nómenklatura” tagjai között az árulás volt a gyorslift. („személtádák védett élete / a piszkosítás közszükséglete” – énekelte az Illés-együttes Szemétdomb című számában.) Ezek a szemetek használták az embereket. Kihasználták azt a természetes hitüket, hogy létezik „szocialista törvényesség”. Miközben hazudtak maguknak, egymásnak, a világnak, s legfőképp a népnek.

A little bird told me, magyarul a titkosszolgálattól tudom. Mit is? Például: félted a kispolgári, tyúkszaros életedet? Majd kiderül a vallatásnál. Légy elvszerű, elvtárs! Ezek a mesterségesen gyártott álemberek látták: a félelemből kitűnően meg lehet élni. Dologtalanul. Csak ne legyenek erkölcsi aggályaid. Az akkori jelen kevés lesz múltnak, gondolták. Ennyi. A XX., vagyis a múlt századi emberek, köztük én is, a XXI.-iket megér(t)ve, tudják ezt. És nem hogy nevetni, de mosolyogni sincs kedvük rajta. A többieknek mindez történelem. Aki nem szereti a történelmi történeteket, az itt abba is hagyhatja az olvasást.

„Mi, kommunisták különleges anyagból vagyunk gyúrva” – mondotta – Lenin és Sztalin után – Kádár (Csermanek) elvtárs. Ez az anyag az erkölcs teljes hiánya, a nihil volt. Az igazi antianyag, bocsánat az illetlen kifejezésért. Délelőtt még interjút adott 1956-ban a többpártrendszer szükségességéről, de délután már egy szovjet kisrepülőn ült. „Ungváron talán annyit időztünk, hogy megegyünk egy zsíros kenyeret” – mondta. Még ekkor is a puritán párttag képét építette magáról a mindenkit eláruló ártány, miközben a totális diktatúra terrorszervezeteinek legfelsőbb főnöke volt, mint Rákosi. Hol közvetlenül, hol közvetve.)

Istene kívül mindenki felületes szemlélő a világon. Az első titoktisztnem érdekes, csak megmutatom, mi lehetett volna, ha úgy döntök, hogy félelemipari művezető leszek. Netán a lélek főmérnöke. Mert ez a köpöcsésze utánam járt vagy hat évvel a szegedi Ságvári Gimiben, ráadásul pont francia tagozatra.

B. Viktor (Szeged, 1955) *Egy párhuzamos élet. Velem. Ő az új típus. Értelmiségi családban született. Apja a József Attila Tudományegyetem Természet-tudományi Karán volt adjunktus, MSZMP-tag, több éven át alapszervezeti titkár. Általános iskoláját Szegeden a Ságvári Endre egyetemi gyakorló iskolában végezte (apám taníthatta a titokszaru palántát: ha napközis volt alsóban), majd a gimnáziumot is ugyan-*

ott, francia tagozaton. (Bizony. Utóbbira jártam én is ugyanabban a gimiben. Már végeztem, mire anti-hőszünk elkezdte ott tanulmányait.) 1970-től tagja volt a KISZ-nek, „a gimnáziumi csúcsvezetőségben aktívan tevékenykedett”. Kitűnő eredménnyel érettségizett (eddig – like me), majd felvételt nyert a Pécsi Egyetem Közgáz karára. Előfelvettként (ha egészséges fiú voltál, tizenegy hónapra berántottak egyetem előtt. Diploma után meg tartalékos tisztet faragtak belőled. Csakhogy őt a kalocsai „forradalmi” ezredhez vonultatták be. Az ezredet azért hívták így, mert a többi magyar egységtől eltérően ’56-ban részt vettek Pesten a forradalom karhatalmi elfojtásában. Valószínűleg itt lett a cég jelöltje, ide az elvtársi gyereket rántották be elsősorban, de ártatlan, balga bölcsészetet, jövőd, jófajta jogászokat stb. egyaránt. Nem mondhattad, hogy nem mész.) Az egyetem vállalati piacszervezési szakán négy éven át a KISZ titkára volt. ’78-ban, végzés után nem sokat lazsált. Már július 1-jén rendőr törzsszázlósokként került belügyi állományba, operatív tisztként a BM III/I (polgári hírszerző) Csoportfőnökségre. Felvételi lapjának egyik megjegyzése szerint „B. elvtárs ez év január 1. óta szervünk ösztöndíjasa. A BM szolgálatot élet-hivatásának tekinti.” Tehát már egyetemistaként elkötelezte magát az állambiztonsági szolgálattal, s ez magyarázhatja a gördülékeny s főképpen gyors kinevezését, írja Bálint László, akinek adataiban bízom, hiszen kémelhárító lévén, ismerhette őket. ’79-es jellemzése szerint „az egyetem elvégzése után került a BM-hez. Tervszerűen és tudatosan készült arra, hogy tagja legyen az MSZMP-nek. Politikai hovatartozásának a megerősítését az elméleti alapok mellett családi neveltetése is biztosította. Az MSZMP Politikai Főiskolán tanulmányokat folytatott A mai polgári filozófiai irányzatok témakörben.” (Fel kell készülni az ellenségből, ha el akarjuk háritani.) 1980-ban tagja lett az MSZMP-nek. 1982-ben előléptették r. főhadnaggyá. 1983-ban házasságot kötött egy ’45-től szolgálatot teljesítő nyugállományú rőrnagy (rendőr őrnagy) lányával (ez is szabályos: egymás közt házasodtak az elvtársak gyerekei). Minősítése szerint „B. elvtárs fiatal kommunista operatív munkás, akinek még nincs nagy élettapasztalata és szakmai gyakorlata, de rendelkezik azokkal az alapokkal, amelyekre építkezhet... A jövőben fokozott gonddal kell törődnie a fizikai és pszichikai kondíciójának megőrzésével” (magyarán vékonydongájú idegbeteg volt?). ’83-ban hazaküldték Szegedre, és onnantól ismét oda-

haza bűnözött tovább. Az állambiztonsági polgári elhárítás alosztályán lett operatív tiszt. Egy '85-ös minősítéséből: „Tippkutató [beszerzési jelölteket kutató] munkáját nagymértékben segíti felsőfokú német, illetve francia nyelvtudása, amit a külföldi tippekkel való konkrét kapcsolatteremtésben felhasznált. Törekedni kell B. elvtársnak, hogy a hírszerző és állambiztonsági munka vonatkozásában meglevő elméleti ismereteihez megfelelő konkrét szakmai gyakorlatot szerezzen.” *(De nem szerzett. A főhangya hat év belügy után eljutott a hírszerzők vagy inkább hírkészítők Oxfordjába, Moszkvába. Kiegészítették a fél-téglát keményre. Fél évig képezték tovább a magyar tagozaton. Ennyi elég volt ahhoz, hogy hazatérve a szegedi III/III (belső elhárító) osztályának vezetőjévé nevezzék ki, minden ilyen gyakorlat nélkül. 1100 Celsius fokon égették ki B. elvtársat is. Ezért lett érzéketlen minden iránt, ami emberi. Egy élére állított téglával több lett a szocialistának nevezett, tudományosan megtervezett börtönépület falában, mert B. elvtárs meg akart felelni a családi hagyományoknak.)*

A már századosi rangú ov. et.-nak nem sok sikerélménye volt: még egy röplapozó ügyet se sikerült földerítenie. Lehet, ha franciául, németül kellett volna beszerveznie valakit... De ezek a bunkó magyarok nem beszélnek idegen nyelveket. Hát lehet így dolgozni?!

Mégis megkapta az igen magasnak számító Vörös Csillag Érdemrend kitüntetését. Ő volt a rendszerváltoztatás előtti utolsó belső elhárító osztályvezető Szegeden. '89 decemberében letette az esküt a Magyar Köztársaság alkotmányára! Egy 1990. január 26-i dokumentumban a következőt írta: „Az átszerzés kapcsán részemre felajánlott beosztást nem vállalom, ezért kérem szolgálati viszonyom megszüntetését 1990. január 31-vel.” És 45 évesen zsíros nyugdíjába bújt.

(Semmi köze, édesapám, a te történeteidhez, későn született már ehhez. Csak megütköztem egy utánam következő francia szakos ságváris párhuzamos életén. Nem minden volt KISZ-titkárból lett téglá, gyerekek. Sőt éppen azért nem lett, mert az volt. B. elvtárs viszont téglagyári főművezető lett.)

(Amikor ezeket a sorokat írom, mintegy zárszavául az Apám című regénynek, sok ártótiszt még élt/élhetett. Nem vágyom a halálát senkinek, tetemrehívást se akarok. A könyv szerzőjének segítségével bemutatom a titkosszolgálati karrierjüket. Mert ne-

kik aztán volt. És nem akarom fényképen látni őket. Látni se akarom őket. Amit apám besúgóiról írván ritkán éreztem, az most töményen önt el: az undor.)

B. István (1931) Korán kezdte. Már 1953-ban államvédelmi (ávós) hadnagy volt az ÁVH Csongrád megyei Osztályon. A forradalom alatt bujkált, mert biztonsági őrizetben nem volt, és Jugoszláviába sem menekült. *(De aztán a mutatott gyávaságát ezerrel bosszulta meg az ártatlanokon: ez is szabályos.)* A forradalom leverése után B. István rendőr főhangya a BM Csongrád megyei RFK Politikai Nyomozó Osztályon teljesített szolgálatot. *(Csak az elnevezések változnak, a lényeg nem.)* Belső elhárító operatív tiszt lett. A megtorlás során azonban vizsgálati munkát is végzett, azaz több szegedi ügyben volt kihallgató. Közben tovább szervezte a besúgókat, „fejlesztette a hálózatot”, ahogy ők mondták. 1957-től '61-ig többek közt egy másodéves joghallgatót „Nagy Tibor” fedőnéven *(példás névválasztásai voltak: „Kovács”, „Magyar” stb.)*. Aztán egy ügyvéd jött, aztán egy másodéves bölcsész, aztán egy negyedikes gimnazista (!).

De nem minden ment ilyen simán. '61-ben az egyházi vonalra tervezett használni egy szerencsétlent, aki azonban megtagadta az együttműködést. B., aki ekkor már százados *(minden századik szava volt igaz)*, így oldotta meg: „Ha nevezett nem vállalja, helyesebben megtagadja az együttműködést, úgy vele, a testvérével és a szüleivel szemben intézkedést fogantatosítunk, jelenlegi állásukból eltávolítjuk őket.” *(Ha nem vállalod, majd a segédmunka megroppantja a derekadat. Apámmal is ezt tervezte, újra meg újra.)*

1962-ben „Tisza” fedőnevű informátor foglalkoztatásával apám „utóellenőrzését” végezte, mely 1971-ig tartott. Két fő besúgója közül, a család barátja szerepét játszó, velem sakkozgató dr. Németh Pista bácsi volt a veszélyesebb, mert volt érzéke a jelentésíráshoz. 1963. április 19-én a következő intézkedést tervezte B. et.: „Figyelemmel kísérjük Temesi elhelyezkedésével kapcsolatos helyzetet (újból iskolaigazgató szeretett volna lenni), és időben felhívjuk az illetékes elvtársak figyelmét Temesi korábbi és jelenlegi magatartására, abból a célból, hogy igazgatói kinevezéséhez ne járuljanak hozzá.”

(Na. Így ment ez. Említettem az Apámban. A félelemipari dolgozók teljesítették a tervet.)

Mindvégig a belső elhárítás területén, B. elvti rendőr szds., később őrgy., végül ales volt. Volt csopvez, alosztályvez-h., aloszt. v., ov. h. Szépen szabályosan

fölfelé, az elrontott, szétvert, megnyomorított, halálba kergetett életekért cserébe. Nem akarom azt mondani, hogy a téglák, spiclik, vamzerek, susogók mocsoktalanok lettek volna, de ha nem önként és dalolva, vagy pénzért, karrierért, hanem zsarolás, fenyegetés hatására tették, amit tettek, ugyanúgy az ártótisztek markában voltak, mint akikről jelentettek. 1963-tól a Politikai Osztály, 1971-től az Állambiztonság III/III Osztály állományába tartozott. *(A nevek változása átszervezést jelentett, esetleg a „pártvonal” – ez volt a legfontosabb szó a kádári édenben – megváltozását.)* „Ebből következően a jelzett időben nem volt Csongrád megyében olyan belső elhárítási operatív ügy, amelyben fontos, meghatározó-irányító feladatokat ne teljesített volna.” Ezek közül kiemelés érdemel 1961-től a „Misszió” fedőnevű ügy 1964–1965-ben, aztán a „Fellazítók” fedőnevű ügy. Ezután a „Próféták”, majd a „Követelők”. Ezek mind kitalált ügyek, amelyekhez keresték a balekokat. 1968-ban a „Nyomdászok” fedőnevű ügy következett. Közben gyártotta a téglákat szorgalmasan, mert szeretett az emberek uralkodni, és rajtuk keresztül másokat sakkban tartani. ’62-ben például beszervezett egy katolikus lelkészt az egyházi elhárítási vonalra. Ugyan ebben az évben ugyanerre a vonalra szervezte be a „Sándor” fedőnevű informátort. ’64-ben egy másodéves joghallgatót szervezett be informátornak, majd még ebben az évben egy újabb informátort szintén egyházi vonalra. A beszervezések arra utalnak, hogy ezekben az években tevékenységében kiemelt jelentőséggel bírt az egyházi elhárítás. *(Érthetetlen, hogy miért kellett még ez is, amikor az Egyházügyi Hivatal szoros pórázon tartotta a papságot. A nép által „bajuszos püspököknek” nevezett, nyíltan a püspöki palotában, majd’ azt nem mondtam, dolgozó betartótisztek segítségével mindenről tudtak.)* Még ’77-ben is beszervezett egy „Kiss Pál” (emlékszünk Nagyra) fedőnevű titkos megbízottat, mert nem bízott az egyetemi ifjúságban. Hogy mikor ment a jól kiérdemelt pártnyugdíjba, rendőrnnyugdíjba, arról nincs adatunk.

B. István 1939-40 körül születhetett, egyik áldozata, történetesen egy barátom szerint. Kis hal volt. A piranhák is azok. ’60-ban rendőr alhangya, és úgy szerette verni, kínozni az embereket, hogy a központi vizsgálati osztály megállapította: „a szegedi vizsgálók egyes kihallgatásokat kulturálatlanul, durva hangnemben vezetnek le, egyes terhelteket [gyanúsítottakat] emberi méltóságukban megsértének.” *(A belső vizsgálati osztály úgy tesz, mintha nem tud-*

ná, mi is volt a munkamenet: lelki megdolgozás, alvásmegvonás, fenyegetés, zsarolás, és/vagy verés. Majd aláírja.) Az alhangyának valószínűleg nem csupán a stílusával volt baj, hiányozhatott a vizsgáloi szakértelme és tapasztalata is.

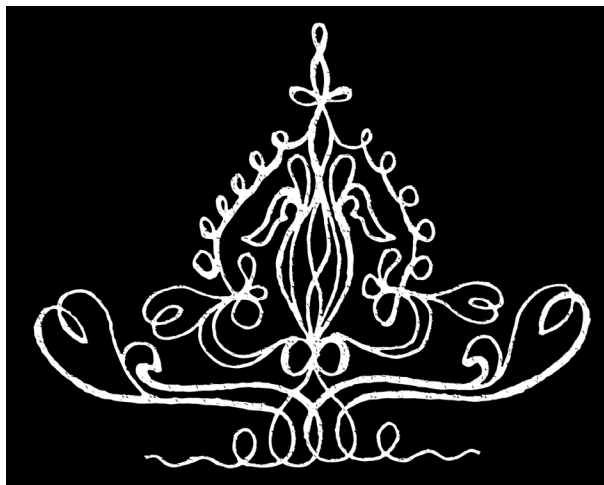
„Mivel vizsgálónak alkalmatlannak bizonyult, át-helyezték a BM Csongrád megyei RFK Politikai Nyomozó Osztály III/III (belső elhárító) alosztályára. Sem az ügyszerű operatív feldolgozó munkában, sem a hálózati munkában nem alkotott maradandót az új szolgálati helyén sem. Talán egyedül Temesi Ferenc szegedi pedagógusnak, az Független Kisgazda Párt egyik helyi újjáalakítójának az utólagos ellenőrzése érdemel ebből a szempontból említést, bár *(már rendőr hangyai rendfokozatban)* abban is csak részfeladatokat teljesített” – írja Bálint László. *(Betöréssel jutott be a házukba, ez rutinmunka volt nekik. A kutyát bezárták a pincébe, ennyi. A lakást jól rajzolta le, csak az utcát nevezte meg rosszul. Ej, B. elvtárs, hűséges kutya vagy, de ostoba. Nem nézted meg a táblát? Tündér utca volt kiírva, nem Ősz utca, elvtárs! Mélyen benne volt a keze még a Bálint Sándor, Szeged néprajzprofesszora ellen megépített per alapozásában is. Ami, csak így utólag látom, beilleszkedik az „egyházi vonalba.”)* Hová fújta a vörös szél Szegedről, nem tudni. Gyakran cserélgették őket, kis jolly jokereket, több kellett volna belőlük. De hát nem volt. További életéről nem tudunk semmit.

Cz. Mihály dr. (Nagykamarás, 1924) Szegény-paraszti családba született. A második világháború után szülei mindketten beléptek az MKP-ba, majd tagjai lettek az MDP-nek és az MSZMP-nek is. A hat elemi elvégzése után – hol kubikosként, hol uradalmi cselédként vagy napszámosként kereste a kenyerét. 1944 legvégén ÖNKÉNT jelentkezett az MKP által szervezett katonai alakulatba, ahova 1945 márciusában be is vonult. Harcban nem vett részt, és 1945 júniusában le is szerelt. 1945-ben belépett az MKP-ba, és pártjavaslatra a rendőrség kötelékébe. „Amikor ez történt, a rendőrök még civil ruhában, csupán karszalaggal teljesítettek szolgálatot, és szinte elmaradhatatlan fegyverzetük volt a »madzagos puska« (a rendőrség felfegyverzésére többnyire az eldobált fegyvereket használták fel, amelyekről rendszerint hiányzott a hordszív – az ugyanis nadrágszíjként vagy borotva-fenőként is hasznosítható volt). Az egykori »madzagos puskás« rendőrök nagy megbecsülés övezte még évtizedek múltán is, hiszen a háború után a legelső közt álltak szolgálatba” – írja Bálint László.

'46-ban részt vett Makón egy hathetes alap kiképző tanfolyamon, 1947/48-ban pedig egy nyolchónapos rendőrképzőt végzett el Szegeden. A tudás hatalom. A rendőr tizedes Csanádpalotáról '48-ban Pestre került, és egy év alatt elvégezte a Rendőrtiszti Akadémiát. 1949-ben (*mikor én megszülettem egy jövendő „különösen veszélyes elem” családjában*), végzés után rendőr hadnagyként került az ÁVH kötelékébe. Első szolgálati helye Pécssett volt. 1950-ben áthelyezték Kaposvárra, ahol már áv. főhadnagy volt és alosztályvezető. Közben az ÁVH ottani MDP-alszervezetének is a titkára. (*Az elvtársakat időnként áthelyezték, hogy az új terepen is bizonyítsanak. Hogy jobban harapjanak!*)

'52-ben elvégezte a Dzerzsinszkij nevét viselő egy éves operatív iskolát, és államvédelmi századossá léptették elő. (*1948-tól rendszeres politikai kopóképzés érthetetlen módon nem volt szépséges hazánkban.*

Az Államvédelmi Hatóság Dzerzsinszkij Operatív Iskola ezt az aggasztó hiányt töltötte fel, kb. másfélszer megbízható fiatallal. Évente kétszázötven tiszt végzett a közvetlenül Kádár János belügyminiszter alá tartozó intézetben. Csak névrokona volt a komcsi Oxfordnak, Minszkben, a CCCP-ben, a Szajúzban, ahová néhány tucat kiválasztott juthatott el. Félix Eduardovics, a szovjet titkosszolgálat, a Cseka kiöltője és megszervezője lengyel földbirtokos családban született. A kis Félix elsőben megbukott oroszról, mert akkor még rendes hazafi volt. De hatalmon már Lengyelország függetlensége ellen foglalt állást. Milyen szép is internácinak lenni!) Cz. elvtárs hamarosan az ÁVH barcsi kirendeltségének vezetője lett. Szorgalmasan gyártotta és irtotta az osztályellenséget, ezért soron kívül előléptették áv. őrnaggyá, és élet-halál ura lett a megyében. De a vallását sem hanyagolta el: '53-ban (p)ártiskolát végzett. „Állítása szerint – sok elvtársról volt köztudott, hogy diplomája volt, érettségije nem – 1955-ben gimnáziumi érettségi vizsgát tett” – írja Bálint László. (Két év alatt. Jó tanuló lehetett. Akkori jellemzése szerint „párthű, elvileg szilárd elvtárs”. Ez a lényeg, nem a papír. Űr ír, meg ilyen marhaságok. A tiszta kommunista tudat volt

Férfi mellény derékdísz a Kiskun Múzeum gyűjteményéből.
Molnár István rajza

a fontos, amelyet nem árnyékol be a kételkedés és holmi lelkifurdalás felhője.) '56-ról a következőt írta: „Az ellenforradalom alatt 1 éves pártiskolán voltam Budapesten mindaddig, amíg ki nem tudtam jönni, a szovjet csapatok bejövetele előtt.” (Mázli: holtbiztos alibi.) Önéletrajza szerint „Szegeden néhány hét után, még 1956 decemberében a hódmezővásárhelyi politikai kirendeltség vezetésével lettem megbízva, ahol a megyei pártbizottság első titkárának megbízásából a Csongrád megyei karhatalom operatív csoportjának irányítását végeztem és ezen keresztül részt vettem Hódmezővásárhelyen túl az egész megye ellenforradalmi erőinek a felszámolásában.” (Vagyis a forradalom, ha kellett, véres leverésében. Újra kellett szervezni a vásárhelyi hálózatot, hát nem eltűntek, disszidáltak a szorgos kis téglák, a hálátlanok! Valahol jól élnek, ha élnek, az '56-os múltból.) Az itthon maradtak felszedése

– az ő szavuk –, az újak beszerzése ment neki. Először egy pedagógus, „pressziós alapon”, vagyis zsarolással. (Cz.-t, az elvtit az írók, irodalmárok foglalkoztatták. Nem annyira könyv, mint inkább emberbőr-kötéses áldozat formájában. Szomjúhozta a kultúrát, na. Égett benne a tudásvágy.) Aztán, '57-ben, a Márciusban Újra Kezdjük időszakában egy másik nyomorultat „ütött be” (elvtársi szleng), ugyancsak pressziós alapon a hódmezővásárhelyi ifjúság megfigyelése céljából. Aztán egy szigorló orvos jött, ő is terhelő alapon, mert hát részt vett a helyi forradalmi megmozdulásokban. (Kevesen tudják már, de akkor Hódmezővásárhely volt Csongrád megye székhelye. Rákosi ezzel is büntette a „szegedi gondolat” városát a Csillag börtönbéli másfél évtizedért. Ott lett ugyanis impotens. Miközben Szűcs Szűsz Ernő vitte utána a nyugágyat, mert napozhatott, és a vörös segélyt fosztogatta. De nem ezért verette péppé a SZU-ból hazatérő öccsével együtt a saját verőlegényeivel az Andrassy út 60. pince kinzókamráiban. Farkas Vladimir elvtárs (holló a hollónak) vezetése idején, nyugati kémkedés vádjával. Mert tudta ezt a titkát – Rosenstein – jól tudta: jelentett róla a birodalom

fővárosába, a nyikém nyé pobegyímaja = legyőzhetetlen Moszkvába. Két napig éjjel-nappal úgy veresse, hogy ropogjanak a csontjai! Mondta Rákosi, de a végrehajtóknak már fájhatott rá a foguk, agyonverték. Az öccsét is. Munkahelyi baleset. Persze.)

Na, de vissza a mi kis Cz. elvtelen élvonalbelinkéhez! Akinek ártó tevékenysége (munkája) „természeténél fogva nem a jogrendszeren, hanem a kommunista erkölcsiség normáin alapszik” – írta Mitrohin KGB lexikon című alpművében (Alexandra, 2000).

'57 közepén rendőrkapitány. Közben ülnök őrnagyi rangban a szegedi katonai bíróságon. (Nem szerettem volna a kezébe kerülni. De – apám által – én is a markában voltam, ha nem is tudtam róla. Mert rövidesen a megyei jogú város, Szeged lett az állomáshelye. Leszármazottait ne bántásatok, senki se választhatja meg felmenőit. Még az is lehet, hogy civilben jó apa volt: az emberek, mint a sakktáblák, egyszerre feketék és fehérek. Különbözően is a semmitmondóan gyakori nevet rengeteg ártatlan viseli.) Odaadó munkája eredményeként több vezető beosztású rendőrtisztet, köztük a Politikai Nyomozó Osztály vezetőjét is (!) eltávolították, és büntetésből máshova helyezték őket. Ennek következtében lett osztályvezető, rendőr ales. (Nemcsak civileket nyírt ki, hanem szaktársait, más félelemiparosokat is. Minden akadályt elhárított, ami útjába került.) 1961-ben foximaxi egyetemet végzett (marxista esti gyorstalpaló), '66-ban megszerezte a jogi diplomát is. (Szeretném én azt a tanárt látni, aki négyesnél rosszabb jegyet mert adni az esetleg csak beküldött leckekönyvbe. Vagy diploma volt, de index nem?) '63-tól az amnesztiával szabadult ellenforradalmárokat tartotta kiemelten fontosnak. E megfigyelések irányítását végezte megközelítően egy évtizeden át (így került apám is a látókörébe), '69-től r. ezredes. (Minden ezredik szava volt igaz.) Csongrád (népiesen Pol Pot) megyében ő lett az bizonytalan állambiztonság kisistene. (Mennyit kaphatott érte?)

Nagy kudarca a sok siker mellett, hogy nem sikerült a nyomára jutni annak a néhány röpcédulázónak '62 és '66 között, akik évente többször is megszórták a szegedi Belvárost. '68 augusztusában az emlékezetes csehszlovákiai fegyveres beavatkozás hatására a röpcédulázókat a harmadik szórás megkísérlésekor tetten érték. De már sitt nem lett belőle, pedig Cz. elvtárs hogy szeretne volna! „You can't always get what you want” – énekelte a Rolling. De a Cz. elvti által vezetett Politikai Osztály megtalálta a módját

annak, hogy büntetőeljárás kívüli eszközökkel állítsa félre az elhárítandó embereket, megnehezítse, -keserítse az életüket.

„Megközelítően erre az időre tehető a »Proféták« fedőnevű ügy (Horváth Tamás és társai) kezdeményezése és lefolytatása is. Ebből is szerettek volna valamiféle államellenes ifjúsági szervezkedést kiügyeskedni, a célszemélyek nagy része egyetemista volt, ám végül kénytelenek voltak beérni azzal, hogy néhányukat államellenes izgatás vádjával bíróság elé állították és elítélték. A leggyalázatosabb és legnagyobb közfelháborodást kiváltó ügy, amely nevéhez és osztályvezetői működéséhez kapcsolható, a »Fellazítók« fedőnevet kapta (Bálint Sándor és társai). A köztisztletben álló Bálint Sándort már a második világháborút követő évektől kezdve folyamatosnak nevezhető megfigyelés alatt tartotta az ÁVO, majd az ÁVH. Különböző fedőnevű ügyekben (pl. »Utazók«) és más-más célszemélyekkel együtt folyt a konspiratív feldolgozásuk. Ami azonban az elődöknek nem sikerült, azt beosztottai véghezvitték: Bálint Sándort egy jószerevel semmitmondó bírósági ítélettel örökre eltávolították az egyetemi katedráról.” (Bálint László Betyár fedőnevű személy című munkájára – Mikes Kiadó, 2004 – már hivatkoztam apám regényében. A legszemetebb húzás a boldog emlékezetű, gyermekmód tiszta ember nyugati útjának megszervezése volt. Lehet, hogy Cz. et. agyából pattant ki az ötlet? Amikor hazajött, a negyvenéves barátság mögé bújódott dr. K. István – „Mannlicher”, majd „Mauser” fedőnéven –, aki az ügyvédje volt, és Sándor bácsi orosz tolmácsa, K. József = „Körmendi”, gimnáziumi tornatárom rávette, hogy írja le élményeit, benyomásait. Vagyis saját maga szállítsa a bizonyítékot.)

Az ügyek sorát még hosszasan lehetne folytatni. Előkelő helyet foglalnának el e sorban azok – és nem csupán a számuk miatt –, amelyek a római katolikus egyház szegedi és Csongrád megyei papjai ellen irányultak. Több célszemély esetében ezek büntetőeljárással, elítéléssel és börtönbe zárással fejeződtek be. A hetvenes években már más volt a pártvonal, ám dr. Cz. rendőr ezredes – a valahogyan megszerzett jogi diploma ellenére – nem volt képes megújulni. Jöttek az újgazemberek, igazi diplomával. Ezért '73-ban – még be sem töltötte az ötvenet –, nyugdíjazták. Ereje teljében ment a halál faszára csúszdázni, ahogy Szegeden mondták.

D. István (Gádoros, 1927) Nem tudható pontosan, mikor került az ÁVH állományába. (Az ilyen kezdése-

ket szeretem én. A múltjuk érdekel csupán, és tessék. Arról nem is beszélve, hogy fedőfoglalkozásaik voltak. Ez hozzátartozott az ártótisztek „legendájához”, amely egy kitalált, de hihető és ellenőrizhető, valódi elemekkel átszőtt élettörténet volt. Kedvenc elvtartó ígém: „legendásít, legendáz”) Egy dokumentum szerint 1953-ban, egyszer csak, hipp-hopp, ukmukfuk (*huszonhat éves volt, fiatal ember*) kinevezték ávéháshangyának. „Az általa akkoriban végrehajtott beszerzésekből arra lehet következtetni, hogy az államvédelmi belső elhárítás volt a szakterülete” – írja Bálint László. ’54-ben a római katolikus egyház ellenőrzése céljából beszervezett egy szegedi orvostanhallgatót. Aztán, szakmai szleng szóval a „belső reakció vonalra” (*ahová szegény apám sanyargatása, megfigyelése is tartozott*) egy újabb orvostanhallgatót.

„Forradalom alatti tevékenységével kapcsolatos adatok nem állnak rendelkezésre. (*Beh kár!*) Biztonsági őrizetben Szegeden nem volt, Jugoszláviába menekülésének nincs nyoma, így a legnagyobb valószínűsége annak van, hogy illegalitásban bujkált. A forradalom leverése után is leginkább operatív munkával foglalkozott, a megtorló ügyek vizsgálatában nem nagyon vett részt” – írja Bálint László. De dolgozott serényen: ’58-ban beszervezett a hálózatba egy róm. kat. segédlelkészt. Az 1960-as évek elejétől r. százados volt, a BM Csongrád megyei RFK Politikai Nyomozó Osztály belső elhárító alosztályának vezetője. Ebben a beosztásban volt egészen 1971 nyaráig, az akkori átszervezésig. 1971-től (*akkor hagyták abba apám figyélését*) r. őrnagy, a BM Csongrád megyei RFK Állambiztonsági Szerv III/III belső elhárító bünszövetkezetének vezetője volt, egészen a nyugállományba vonulásáig.

„Az említett igen hosszú idő alatt ő irányította az állambiztonsági belső elhárító operatív munkát Szegeden és Csongrád megyében. A kezdeti időszakban, az 1960-as évek legelején fontos feladat volt az ún. utóellenőrzések, felülvizsgálatok végrehajtása. Ezt az 1956 előtti politikai elítéltek és a forradalom után bármilyen megtorlásban részesültek esetében végezték r. százados irányításával” – Bálint László megállapítása. Sorolhatnám a példákat, de minek. Egyikük már ’46-ban sitten végezte, mert éjszaka azt kiabálta, hogy „aki nem bízik Sztálinban, szarjon bele a képi-be. Sztálin képe le van szarva.” Ha nem volt új áldozat elég számban, elővették a régieket. (*A magyarok Sztálinnak mondták, „a”-val, de mindegy.*) Hősünk

már százados, hálózati munkával is foglalkozott. ’64-ben például beszervezett besúgónak, szépkedve informátornak egy volt újságíró, akit a forradalmi tevékenységéért börtönbüntetésre ítélték. Ez nem lehetett olyan nehéz munka. De ’66-ban a római katolikus egyház ellenőrzésére a szegedi papnevelde egyik tanárát – ez már valami! Ugyanezekben az években, de a későbbiekben is minden jelentősebb operatív ügyben végzett felderítő-feldolgozó munkát ő irányított. A „Próféták” fedőnevű ügy, aztán következtek a „Fellazítók”, a „Jogászok” és a „Követelők”. ’68-ban mint őrnagy vezetője volt annak az éjszakai portyázófigyelő brigádnak, amely a „Nyomdászok” fedőnevű illegális röpcédulázókat tetten érte. A szegedi belső elhárítóknak az 1960-as és 1970-es években meghatározó jelentőségű vezetője volt. (*Aligha van olyan szegedi vagy csongrád megyei belső elhárítási ügy, amelyben ne lehetne találkozni a nevével. Az államrendőrség jolly jokere, „tréfás fickója”. Az volt. Aztán jöttek az új fiúk. Apám számos titkosított iratán is ott a keze jegye.*)

D. Imre (1925) Az 1956-os forradalom előtti évekből nem maradtak fenn olyan adatok (*már megint!*), amelyek azt bizonyítanák – vagy csak utalnának rá –, hogy akár a PRO-n, akár az ÁVO-n vagy az ÁVH-nál Szegeden vagy Csongrád megyében teljesített volna szolgálatot. 1957-ben azonban a BM Csongrád megyei RFK Politikai Nyomozó Osztály belső elhárító alosztályán már r. főhadnagy volt. Mit jelent ez? (*Ávós volt: bizonyítani persze nem tudom. Egyelőre. De ha beperel – ha még él –, akkor megtudom.*) 1957 elején belső elhárító operatív tiszt volt, hálózati munkával is foglalkozott, ugyanakkor különféle megtorló ügyekben is feladatokat teljesített.

Tégláégető munkájából említésre méltó, hogy ’57-ben beszervezte a „Halas Henrik” fedőnevű ügynököt, egy szegvári ügyvédet az értelmiséget megfigyelő vonalra. ’59-ben „Fehér Klára” fedőnéven egy szegedi forradalmi résztvevőt, gyors- és gépirónót. Ezekon kívül természetesen más beszerzéseket is végrehajtott. Ugyanebben az időben kitarótisztje volt egy telepvezető, „Széll” fedőnevű ügynöknek, aki a háború utáni időben helyi kisgazdapárti tisztségviselő volt és politikai elítelt is (*apám egyik korai besúgója*), sőt a „Mauser” fedőnevű ügynöknek, Bálint Sándor fő besúgójának az 51 közül. Tizenennyolc év alattitakat tilos volt beszervezni, de neki ez nem jelentett akadályt: egy szegedi gimnazista is a hálójába került, „akit részben az ifjúsági vonalon, részben az egyházi

elhárítás vonalán foglalkoztatott”. (*A felsorolás ez esetben sem teljes.*) Külön említést érdemel a „Zalán” fedőnevű ügynök esete, mert az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára adatai szerint ilyen fedőnevű ügynök nem is létezett. (*Pedig apámról is jelentett!*) Más elvtársak is gyártottak maguknak nem létező spicliket, buzgott bennük a bizonyítási vágy. Vannak azonban későbbi állambiztonsági dokumentumok, amelyekben szerepel ez a név. Hogy lehet ez? Bálint László válasza: „Ezek az állítólagos hálózati jelentések írógéppel készültek, hiányzik róluk a megnevezésük (»jelentés«) és a hálózati jelentések elmaradhatatlan kelléke, a hálózati személy fedőneves aláírása. Illetve van aláírás, kézzel és töltőtollal készített, de ennek az a szépséghibája, hogy nem a feltételezett hálózati személytől származik, hanem r. főhadnagy írta oda saját kezűleg, tehát hamisította.” (*Akkor apámét is ő alkotta, szülte, hozta a világra – Zalán Zalán.*) Bálint László, a volt kémelhárító megjegyzi: „A jelentéseken egyértelműen tetten érhető a hamisítás, akár az egész »Zalán«-féle beszerzés-együttműködés valódisága is megkérdőjelezhető. Pedig ha valakinek, D.-nak nem lett volna szüksége hamisításra, hiszen az értelmesebb, rátermettebb belső elhárítók közé tartozott. Talán éppen ezért lett időnként a megtorló ügyek vizsgálatába is bevonva.”

Tanúkat hallgatott ki, például Baróti Dezső (a híres futballéző testvére) irodalomtörténész, egyetemi rektor megtorló ügyében. Kerényi György író kihallgatója volt, akinek a Takaréktár utcai lakása erkélyéről próbált 1956. október 26-án Baróti Dezső hatni a tüntető tömegre, megakadályozandó a sortüzet. Nem sikerült. Sortüz volt, egy fiatalember meghalt. Ifjú Schwarcz Lajosnak hívták. Ettől függetlenül Baróti két év nyolc hónapot kapott, ha jól emlékszem. D. téglagyári pártmunkás munkálkodott a szegedi MEFESZ (egyetemisták és főiskolások forradalmi szervezete, mely Szegeden alakult) vezetői ellen lefolytatott büntetőeljárás vizsgálati munkájában is. (*Ami számomra a legfontosabb: ő akarta beszervezni apámat, vagyis „beütni” a falba, az ő szép szavukkal. Meglepetésére, nem ment neki. Ezért, ha találkoztak, megvetően nézett apámra, később elfordította a fejét. De mindvégig ott lihegett, szaglászott a nyomában. Ő és a többi kopó.*)

Nem volt tehát véletlen, hogy néhány év alatt a rendőr százados a belső elhárító alosztályon csoportvezető lett. Közben a munkája mellett fokozatosan

képezte magát, tanult a Szegedi Tudományegyetem jogi karán, ahol végül jogász diplomát szerzett. Amikor az 1960-as évek közepén már tarthatatlan volt az addigi szegedi vizsgálati alosztályvezető helyzete (*ki is volt az?*), dr. D. r. őrnagyot neveztek ki a helyére. Kinevezésével másfél évtizedre megoldódott a vizsgálati munka irányítása politikai nyomingerek-nél. Sok más mellett, Horváth Tamásnál a házkutatás végrehajtásának vezetője és az első kihallgatás végrehajtója volt. (*Horváth Tamás egy évet ült egy többpárti alkotmánytervezeti vázlat miatt, s csak 1999-ben jelent meg kétkötetes Szuvenír című regénye – Benedikty Tamás néven –, amely az egyik legjobb '56-os regény.*) Dr. D. rendőr alezredes (*a pártmunkáselvtársak is doktori címmel büszkélkedhettek, mert nálunk ez így ment*) a szolgálati idő felső határának elérésekor, 1980. február 29-én (!) nyugállományba vonult.

(*Források kellene? Megvannak. A többiekéi is.*)

J. Béla (Salgótarján, 1919) Kispolgári családból származott, apja géplakatosmester, majd vendéglős volt. (*Na, egy vendéglős fia, akár szegény apám.*) Telt a taníttatásra. Salgótarjánban kezdte tanulmányait, Szegeden folytatta, majd végül Budapesten fejezte be. Később szegyenkezve vallott arról, hogy elsőéves egyetemistaként belépett a Csaba Bajtársi Egyesületbe: „teljesen antiszemita és sovíniszta befolyás alá kerültem”. (*Fiatalon mind botladozunk, de van, akinek ezt nem bocsátják meg. Neki igen. Náciból könnyen lesz internáci.*) Már másodéves egyetemistaként rátalált az igaz útra. Megismerkedett illegális kommunistákkal, de ekkor még semmiféle mozgalmi munkát nem végzett. „Miután megszerezte az orvosi diplomáját, 1944-ben kb. egy hónapot dolgozott az újpesti Károlyi kórházban, majd ismét katonai szolgálatra hívták be, immár orvosként, a budapesti 11. számú helyőrségi kórházba. Egy hónap után megszökött, és illegálisba vonult. Aktivizálta kapcsolatát az illegális kommunista mozgalommal, például D. Gy.-val, az ÁVH későbbi kéjesen szadista főhőhé-ával, aki végül az Akadémiai Kiadó szótárszerkesztőségének (!) vezetőjeként ment nyugdíjba. Az illegális során ismerkedett meg K. Etelkával. Közöttük szerelmi viszony alakult ki, és 1944 októberében K. Etelka várandós állapota miatt házasságot kötöttek. Egyes adatok szerint csak hosszas rábeszélésre vette feleségül K. Etelkát. Ebben az időben már aktívan bekapcsolódott az ellenállási mozgalomba. Elvtársaival röpcédulákat készítettek és terjesztettek,

robbantásokat hajtottak végre, pl. vasúti síneket, magafeszültségű vezetékeket, a Döbrentei téri Gömbös-szobrot rongálták meg.”

Farkas Mihály (Löwy Hermann), Rákosi és Gerő (Singer) után a kor legnagyobb hatalmú „trojkájának” a tagja, hadseregtribornok, a honvédelem, később az ÁVO vezetője (aki az Akadémia Kiadó lektoraként (!) lett öngyilkos a hatvanas évek közepén), egyik vallomásából idéz Bálint László: „Én J-t egy nagyon rendes forradalmárnak tartom, hiszen ő volt annak a partizáncsoportnak a vezetője, amelyik a Gömbös-szobrot felrobbantotta.” Olyan – nem ellenőrzött – adat is van, hogy: „J. a Nyilas Párt tagja volt, amit az ellenállás javára használt fel.” ’45 elején az illegitimitásból ismert Fehér Lajoson keresztül (a PRO ÁVO ÁVH egyik vezetője, később a háztáji és az új mechanizmus egyik fontos alakja) nyomozó lett a politikai bűnőrségnél.

„Egyetemi végzettségének köszönhetően, de még inkább az illegális kommunista és ellenállási múltja miatt, hamar kiemelkedett az akkori operatív állományból, politikai megbízhatósága pedig megkérdőjelezhetetlennek tűnt. Az MKP Szervező Bizottsága 1946. november 5-én összeállított egy 300 vezető elvtársat tartalmazó listát, akik felett a Politikai Bizottság rendelkezik.” Későbbi szóhasználattal ez az MKP PB hatásköri listája volt, amelyre csak igazán fontos emberek kerülhettek fel. Köztük J. neve is szerepelt. Ezért egyáltalán nem volt véletlen, hogy 1947 tavaszán kinevezték osztályvezető-helyettesnek a szegedi ÁVO akkor már idős vezetője, D. József r. ezredes mellé. *(Szegeden már 1945 januárjában százötven kommunista és nyolcvan szocdem alkotta a rendőrlégénységet. A nyomozók kivétel nélkül internácik.)* Alig néhány hónap telt el, és r. alezredes lett a szegedi ÁVO vezetője. Mint fiatal és lendületes vezetőre, reá várt a feladat, hogy helyi viszonylatban az államvédelmi szolgálat speciális eszközeivel és módszereivel segítse a kommunisták totális diktatúrára való törekvését, és ennek során minden ellenérdekelte politikai tényező félreállítását. Szegedi és Csongrád megyei tevékenységének eredményét a koncepciós ügyek, a kifejezetten az ÁVO által provokált ügyek, a fegyházbüntetésre, kényszermunkára, börtönre ítélték sokasága, a halálra ítélték és kivégezték, az internáltak jelezték” – írta Bálint László. Továbbra is ő:

„Az általa vezetett szegedi ÁVO jelentősebb ügyei közül kettő kiemelését érdemel. 1947-ben vette kezdetét, és 1948-ban jutott el a realizálásig (a büntetőeljá-

rással való befejezésig) a Magyar Ellenállási Mozgalom, Lévy Béla és társai ügye. Ma már bizonyított tény, hogy az egész államellenes összeesküvés ügyet az ÁVO provokálta, sőt az ügyhöz kapcsolódóan az akkori belügyminiszter, Rajk László alávalósága is jól tetten érhető. Súlyos bántalmazásokkal és kínzásokkal – ávósai a gyanúsítottakból valótlán beismerő vallomásokot csikartak ki, aminek eredményeként negyven körül volt azoknak a száma, akiket hosszabb vagy rövidebb ideig tartó fegyházbüntetésre, kényszermunkára vagy börtönre ítélték. Lévy Bélát csak azért nem ítélték kényszermunkára – csupán fegyházbüntetést kapott! –, mert a második világháború végén Buda ostrománál sebesülés következtében elvesztette a fél karját. Még súlyosabb büntetéseket szabtak ki a Kereszt és Kard Szövetség (Halápi József és társai) csinált, megírt és megrendezett ügyében. Ez az ügy még 1947 áprilisában indult, amikor a szegedi ÁVO vezetője D. r. ezredes volt, de J. irányításával teljesedett ki és fejeződött be, két végrehajtott halálos ítélettel és sok súlyos fegyház- és börtönbüntetéssel. (...) Az egyik hamis vallomást tevő koronatanút, mellesleg az ÁVO ügynökét maga az alezredes hallgatta ki. Az államvédelmi munka irányítása mellett részt vett az MKP propaganda és agitációs munkájában is.”

(Apámról tudhatott, de túl magasan volt ő ahhoz – hál’ istennek –, hogy vele foglalkozzon. Meg aztán apám igazi üldözése 1956 után kezdődött.)

Mozgalmi feleségétől 1947-ben elvált. Szegeden ismerkedett meg K. Évával, aki később J. Éva néven vált híres íróvá. A szerelem útjai valóban kifürkészhetetlenek. 1952-ben már Pesten kötöttek házasságot. ’53-ban a belső hatalmi harcok következtében most J. került börtönbe. Szabadulása után az Országos Onkológia Intézetben orvosként dolgozott.

(Az Apámban leírtam, hogy az ártótisztek voltak a szerkesztők – némelyikük, mint Kardos György, kiadógazgató lett. A besúgóknak a hálátlan írói szerepkör jutott. Az ő jelentéseikre is alapozva, a tartótisztek megterveztek egy látványt. Miként egy színelőadást, színpadra állították, és ki-ki megkapta a megérdemelt előléptetését, börtönét, túlélését, ritkábban kötelét. Megírták a koncepciót, vagyis a színpozsist. A szereplőket – az áldozatokat – ehhez a „hírigényhez” keresték, a kirakatperhez. És besúgókat állítottak rájuk. A téglákkal megírták a jelentéseket, aztán bevitték a szereplőket a jarda, vagy egyenest a börtönbe, és addig verték, míg alá nem írták

a szerepüket, amelyet a bíróság előtt el is kellett játszaniuk. Lelki és testi kínzások, tudatmódosító szerek hatására előbb-utóbb mindenki mindent aláír. Akkor kezdődhetett a per, vagyis az előadás, mindenki eljászotta a megírt szerepet. Amit mondjuk J. talált ki.)

1948-ban váratlan esemény történt. A rendőr alezredes kinevezték a BM ÁVH Határ-, Folyamőr Légirendészeti Osztály vezetőjévé. Irány a főváros: így közelebb kerülhetett az ÁVH legfelsőbb vezetéséhez. Az újabb előrelépésre nem kellett sokáig várnia. Az ÁVH Katonai Elhárító Főosztály főosztályvezetője lett, áv. ezredesi rendfokozatban. Ez volt karrierjének csúcsa.

„Tudta, hogy ennél már nincs tovább, s ezt a beosztást igyekezett is megtartani, a bizalmat megszállgálni” – írja Bálint László. Feladata volt bőven, hiszen újabb és újabb konstruált ügyek követték egymást, amelyekben szinte kivétel nélkül fontos feladatokat kapott. A legjelentősebb ügy mindenképpen Rajk és társai ellen irányult. Ezt követte a Pálffy-ügy, majd a Sólyom-ügy, az utolsók között 1951-ben pedig Kádár János ügye. Egyáltalán nem véletlenül állapította meg később Kardos (Kastreiner) György (1918) áv. alezredes, hogy „J. a koncepciókészítés nagymestere lehetett”.

De aki nagyokhoz nyúl, azért visszanyúlnak egyszer. Előbb visszaminősítették főosztályvezető-helyettesnek, majd 1952 nyarán elbocsátották az ÁVH-tól. Később ezzel kapcsolatban kijelentette: „Elbocsájtásom okát nem közölték, csak gondolom, hogy mint kispolgárt és orvost bocsájtottak el. Ehhez hozzájárult, hogy egészségi állapotom miatt nem végeztem olyan lendületes munkát, mint korábban.”

Az Egészségügyi Minisztériumban lett osztályvezető, gyaníthatóan az ÁVH jóvoltából. Néhány hónap múlva erre így emlékezett: „Az ÁVH-tól elbocsájtásom után, mint informátor állandóan kapcsolatban álltam K. Jánossal.” Arról a K.-ról van szó, aki Szegeden a beosztottja volt, és együtt szorgoskodtak a koncepció és provokált ügyekben, s aki később humorista lett. Lapátkezével most már csak gesztikulált (→K. János). Az egészségügy nem volt életbiztosítás: a Szovjetunióban már előkészületben volt a „cionista orvos csoporttal” tervezett leszámolás. '53-ban Magyarországon is eljárás indult őrizetbe vétellel cionista szervezkedés, kémkedés stb. alapos gyanújával. Ez lett Péter Gábor és társainak ügye, amelynek gyanúsítottai közé besorolták az '53 febru-

árjában őrizetbe vett J.-t is. Ezúttal is mázlija volt: Sztálin 1953 márciusában feldobta a bakancsot. Nem tudta már kinyírni az orvosait. Lekerült a napirendről a cionista szervezkedés ügye, a vádlottakat csak egyéb bűncselekményekért ítélték el, ha egyáltalán elítélték őket.

„J.-val szemben végül csak egyetlen vádpont maradt, az egy rendbeli személyes szabadság megsértése – írja a szerző. – Ezt 1949-ben követte el, amikor a hivatali hatalmával visszaélve az első feleségét, csak azért, hogy a közös gyerekeket elvehesse tőle, minden különösebb indok nélkül elmeógyógyintézeti zárt osztályra vitette és ott fogva tartatta. *(Ez azért nem semmi. Mindent megtehettek hatalmuk csúcsán: akár meg is ölethette volna, de csak a bolondokházába záratta.)* Ezért két év felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte a bíróság, amelyet a jogerős ítélet megváltoztatott, és e vád alól is felmentették. Teljesen tisztán, büntetlenül és ártatlanul került ki az államvédelmi vezérkar ellen indított hadjáratból.”

Az ávós-ávéhás múltjától azonban sosem tudott, talán nem is akart megszabadulni. '57-ben Péter Gábor ügyében *(Demény Pál, egy igazi magyar kommunista, a két gyerekére ránézve – Péter és Gábor – találta ki az álnevét a hamisított igazolványba. Eisenberger Benjámint meghálálta: '46-tól tíz évet ült Demény a párt börtönében. Ha belegondolunk, egész Magyarország az volt.)* J. így vallott: „Ismétlen aláhúzó, hogy a koncepció ügyekben feladatot végző államvédelmi beosztottak valamennyien a legjobb meggyőződésük szerint, a párt, a népi demokratikus rendszer, a Szovjetunió iránti szeretettől vezérelve jártak el abban a tudatban, hogy az ellenség ellen harcolnak, a párt ügyét szolgálják.” Néhány hónappal később, Farkas Mihály ügyében: „Ez az ügy is koncepció. Szükségesnek tartom azt, hogy a jelenlegi politikai helyzetben ilyen ügyekkel ne foglalkozzunk, mert ez csak az ellenforradalom malmára hajtja a vizet... Az ÁVH-nál legutoljára ezredes voltam. Részt vettem a Rajk-ügyben *(Az ÁVO megszervezőjét '44-ben a nyilasok is ki akarták végezni, de nyilas államtitkár bátyja megmentette. A sajtójaitól már nem tudta),* a tábornokok ügyében, a Kádár-ügyben mint kihallgató. *(Csermanek, miután Rajkot kinyírta, a kommunista erkölcs, de főleg a pragma szerint sorra került.)* Koncepció alatt kitalált, valótlan dolgokat értettünk. De ezek a perek nem voltak kitaláltak vagy hazugok.” Maradt, mi volt: ávéhás.

K. Miklós (1925) Családi körülményeiről csak annyit lehet tudni, hogy 1944-ben a szüleit deportálták, életüket vesztették. Ennél kevesebb is elég a bosszúhoz. Az általános iskola elvégzése után szabósegédként dolgozott.

„1944-ben munkaszolgálatra hívták be, és a századával Borba vitték – írja Bálint László. – Sikerült megszöknie, és átállt a jugoszláv partizánokhoz. Egy dokumentum szerint „kétszer volt bevetésen a németek ellen.” 1945-ben jött haza Belgrádból. Azonnal belépett az MKP-ba, és önként jelentkezett a hadseregbe. Belügyi állományba irányították, államvédelmi beosztott lett, és pályafutása elején a Baranya megyei PRO-n teljesített szolgálatot. 1949-ben elvégeztettek vele egy hathónapos Dzerzsinszkij-iskolát, majd áthelyezték az ÁVH Csongrád megyei Osztályra, Szegedre.

Azonnal bekapcsolódott az ÁVH által provokált Magyar Ellenállási Mozgalm elleni munkába. 1950-ben már áv. főhadnagyként osztályvezető-helyettes volt Szegeden. A Kereszt és Kard Szövetség ügyben, a lengyelkápónai részeges volt MKP-titkár meggyilkolása kapcsán konstruált kulákszervezkedési ügyben kihallgató tiszt volt. 1951-ben szerepe volt az ÁVH Csongrád megyei Osztálya által provokált Fehér Gárda szervezkedési ügyben, Bálint Sándor operatív megfigyelésében és más szemétségekben. Fölsorolni is sok. 1954 augusztusában előléptették áv. őrnagyi rendfokozatba, és megbízták a BM Csongrád megyei Főosztály vezetésével. Ebben az időben tagja lett az MDP Csongrád megyei bizottságnak. 1956 tavaszán az MDP Központi Vezetőség Titkárság hozzájárulásával a BM Csongrád megyei Fő-

osztály kinevezett vezetője lett. 1956. szeptember 1-jétől a fővárosba került, ahol egyéves pártiskolán kezdte meg tanulmányait. A forradalom alatt Budapesten, a BM épületében tartózkodott. Október 30-án a többi államvédelmi tiszttel együtt Tökölre ment a szovjetekhez. Eközben Szegeden a nemzetőrök biztonsági őrizetbe akarták venni, keresték az újszegedi lakásán. Tökölön november 4-ig tartózkodott, akkor visszament a BM épületébe. Egy do-

kumentum szerint „jó az operatív érzéke. Munkája során kiemelkedő eredményeket mutatott fel... Pártmű, politikailag szilárd. Beosztottaival szemben durva, de már sokat változott.” A forradalom leverése után a fővárosban szolgált mint r. őrnagy, vezető beosztásban. Amikor 1957 őszén fegyelmi eljárás során eltávolították a Csongrád megyei RFK vezetőjét, őt nevezték ki a helyére, ekkor visszatért Szegedre. Nemsokára előléptették r. alezredessé. 1965. április 1-én r. ezredes lett, 1975-ben r. vezérőrnagy. A hitéletet sem hanyagolta el: '60-ban elvégezte a Marxista-Leninista Esti Egyetemet. '65-ben a jogi egyetemet. Megyei rendőrfőkapitányként

már nem volt közvetlen kapcsolatban a politikai kiberekkel, noha ezeknek is vezetőjük volt rendőr-főkapitánysági szinten. 1967-ben mint r. ezredes írta alá azt a javaslatot, amely Temesi Ferenc „általános iskolai tanító kiszorítására... és a népgazdaság területére való áthelyezésére” vonatkozott, és amellyel „a megyei pártbizottság első titkára is egyetértett”. De felmerült a r. vezérőrnagy neve 1976-ban a „Szerkesztő” fedőnevű bizalmas nyomozás célszemélye, Iliá Mihály ügyében is. Dicstelen pályája végéig rendőrfőkapitány volt Szegeden.

*Férfi mellény válldísz a Kiskun Múzeum gyűjteményéből.
Molnár István rajza*